УДК 341.4
DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/137

СТАВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТРИБУНАЛУ ДО ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ ТА ГЕНОЦИДУ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТІВ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

THE STANCE OF THE INTERNATIONAL TRIBUNAL ON CRIMES AGAINST HUMANITY AND GENOCIDE IN ACCORDANCE WITH INTERNATIONAL CRIMINAL LAW STANDARDS.

Стрілець Г.О., к.ю.н.,
старший викладач кафедри права
Придунайська філія ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Назаров Д.В., к.ю.н.,
старший викладач кафедри права
Придунайська філія ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Ромалійська М.Ю., студентка ІІ курсу магістратури
Придунайська філія ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Стаття стосується ставлення міжнародного трибуналу до злочинів проти людяності та геноциду відповідно до стандартів міжнародного кримінального права, що зосереджується на дослідженні практики та рішень Міжнародних Трибуналів у випадках злочинів проти людяності та геноциду, в контексті міжнародного кримінального права.

Переслідування та покарання злочинців проти людяності та геноциду, скоєних у війнах за допомогою внутрішнього трибуналу, а саме міжнародного трибуналу з злочинів проти людяності. Злочини проти людяності та геноциду є серйозними порушеннями міжнародного права, які підпадають під юрисдикцію Міжнародного трибуналу з злочинів проти людяності. Однак, для ефективного функціонування трибуналу необхідно враховувати різноманітні аспекти правової доктрини та практики. Визначення злочинів проти людяності та геноциду відповідно до міжнародного права вимагає не лише урахування конкретних дій, але й їхніх наслідків та намірів скоєння. Хоча трибунал базується на внутрішньому законодавстві, його матеріальна юрисдикція, тобто злочини проти людяності та геноциду, виникла з міжнародного кримінального права. Тому це дослідження розглядає кілька правових обов'язків МТЗПГ у визначенні злочинів проти людяності та геноциду як основних міжнародних злочинів.

По-перше, обговорюється кілька правових недоліків трибуналу, визначаючи злочини проти людяності та геноцид за статутом та юриспруденцією МТЗПГ.

По-друге, розглядається правовий статус міжнародних (договірних та звичаєвих) законів у правовій системі міжнародного кримінального права.

По-третє, застосовуючи стандарти міжнародного кримінального права, я акцентую на ідеї, що одним із обов'язків є застосування міжнародних визначень кримінального права щодо геноциду згідно з договірним зобов'язанням як сторони Конвенції про геноцид 1948 року та Статуту МКС 1998 року.

По-четверте, також обговорюється чи є у міжнародному кримінальному праві обов'язок застосовувати звичаєве міжнародне право визначення злочинів проти людяності, оскільки злочини проти людяності вважаються обов'язковими для всесвітнього права, з якого не допускається відступ.

Ключові слова: міжнародний трибунал, злочини проти людяності, геноцид, міжнародне кримінальне право, юрисдикція, статут, юриспруденція, правовий статус, договірні закони, звичаєві закони.

The article concerns the approach of the international tribunal to crimes against humanity and genocide in accordance with the standards of international criminal law, focusing on the examination of the practices and decisions of International Tribunals in cases of crimes against humanity and genocide in the context of international criminal law. The prosecution and punishment of perpetrators of crimes against humanity and genocide, committed in wars, through the use of internal tribunals, namely the International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law. Crimes against humanity and genocide are serious violations of international law falling under the jurisdiction of the International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law. However, for the effective functioning of the tribunal, it is necessary to consider various aspects of legal doctrine and practice. Defining crimes against humanity and genocide in accordance with international law requires not only consideration of specific actions but also their consequences and intent. Although the tribunal is based on domestic legislation, its substantive jurisdiction, namely crimes against humanity and genocide, arises from international criminal law. Therefore, this study examines several legal obligations of the International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law in defining crimes against humanity and genocide as core international crimes.

Firstly, several legal shortcomings of the tribunal are discussed in defining crimes against humanity and genocide under the statute and jurisprudence of the International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law.

Secondly, the legal status of international (treaty and customary) laws in the legal system of international criminal law is considered.

Thirdly, by applying the standards of international criminal law, I emphasize the idea that one of the obligations is to apply international criminal law definitions of genocide in accordance with the treaty obligation as parties to the 1948 Convention on Genocide and the 1998 ICC Statute.

Fourthly, the obligation in international criminal law to apply customary international law definitions of crimes against humanity is also discussed, as crimes against humanity are considered jus cogens, from which no derogation is permitted.

Key words: international tribunal, crimes against humanity, genocide, international criminal law, jurisdiction, statute, jurisprudence, legal status, treaty laws, customary laws.

Постановка проблеми. Міжнародний трибунал злочинів проти людства та геноциду (МТЗЛГ) був створений у 2010 році та наразі функціонує за участю сучасного уряду з метою переслідування та покарання винних у злочинах проти людства та геноциду. Правовий статус МТЗЛГ є внутрішнім, і він діє повністю в межах внутрішньої сфери з ряду причин. Засновницький документ МТЗЛГ класифікується як чисто внутрішній, оскільки між

Організацією Об'єднаних Націй та деякими країнами чи її агентствами не було укладено жодної угоди, і жодна резолюція ООН з питання створення механізму відповідальності за порушення прав людини у війні за визволення не була прийнята. Такі міжнародні інструменти були використані для створення кримінальних трибуналів.

Метою статті є міжнародні трибунали які визначають злочини проти людяності та геноциду, визначити як вони застосовують міжнародне кримінальне право для вирішення таких справ, як змінювалася їхня роль та ефективність з часом, як вони взаємодіють з національними судами та іншими міжнародними організаціями.

Виклад основного матеріалу. Як внутрішній судовий механізм, зазначений трибунал зобов'язаний застосовувати Міжнародний трибунал з питань військових злочинів, оскільки вони вважаються основними правовими інструментами трибуналу, містять низку юридичних положень щодо визначень злочинів проти людяності та геноциду.

Однак такі визначення злочинів проти людяності та геноциду не були відображені в вимогах міжнародного права, як договірного, так і звичаєвого, або коли ці міжнародні злочини були скоєні, коли почалася діяльність міжнародного трибуналу зі стягнення та покарання злочинців за ці злочини. До сьогоднішнього часу в міжнародному праві не було прийнято мультинаціонального договору, який був би проголошений Міжнародною правовою комісією ООН для ратифікації державами, щоб стати основою для стягнення та покарання злочинів проти людяності як міжнародних злочинів.

Тому останнє визначення звичаєвого міжнародного права є важливим для будь-якого кримінального трибуналу, який стягує та покарає злочини проти людяності, щоб довести міжнародну кримінальність таких злочинів, що відсутня у міжнародному трибуналі. Потім, при стягненні геноциду як транснаціонального злочину, Конвенція про запобігання та покарання злочину геноциду 1948 року стала мультинаціональним договором, укладеним між спільнотою держав з метою запобігання та покарання цього злочину [2].

Як і інші сторони Конвенції про геноцид 1948 року, використовується для стягнення покарання злочинців за геноцид у внутрішньому середовищі з метою стягнення та покарання злочинців за геноцид через міжнародний трибунал. Проте, до сьогоднішнього дня ООН не було прийнято жодної ініціативи щодо впровадження цих положень міжнародного права щодо геноциду, шляхом прийняття національного законодавства в правовій системі, для криміналізації злочину геноциду відповідно до статті 25 Конвенції про геноцид 1948 року та статті 6 Статуту МКС 1998 року. Хоча закон 1973 року використовував визначення злочину геноциду як міжнародного злочину, він не повторив точне визначення геноциду, перерахованого в Конвенції про геноцид 1948 року та Статуті МКС 1998 року, додавши «політичну групу» як одну з захищених груп.

Міжнародно визнане визначення не включає політичні групи і отже не відображає діючого звичаєвого міжнародного права ні роки скоєння геноциду ні коли були скоєні злочини, в 2010 році коли міжнародний трибунал почав свою діяльність. До сьогоднішнього дня не спостерігається «конкретної» законодавчої процедури на етапі впровадження положень міжнародного права щодо геноциду в національному законодавстві [2].

Тому будь-які типи «конкретних» заходів у вигляді пропозицій є необхідними для впровадження положень міжнародного права щодо геноциду, щоб дотримуватися всього, Конвенції про геноцид 1948 року та Статуту МКС на національному рівні [1].

Трибунал застосовує деяке інше міжнародне кримінальне право та судову практику. Несумнівно, без будь-якого внутрішнього законодавства, яке дозволяє викликати міжнародне право в міжнародному трибуналі, сам трибунал застосовував судову практику міжнародного кримінального права. У той же час, розглянутий трибунал мовчить про явне звернення до міжнародного кримінального права при визначенні злочинів проти людяності та геноциду для доведення індивідуальної злочинності відносно обвинувачених осіб. Таким чином, однією з можливих правових гіпотез є те, чи зобов'язаний трибунал застосовувати міжнародне кримінальне право для вирішення будь-яких суперечок у Трибуналі, зокрема для визначення міжнародних злочинів. Крім того, як державна сторона кількох міжнародних договорів, необхідно проаналізувати, чи зобов'язані застосовувати та стягувати відповідальність за міжнародні злочини відповідно до вимог цих договорів.

Якщо відповідь на ці правові питання зобов'язує трибунал застосовувати визначення міжнародного кримінального права злочинів проти людяності та геноциду, виникає ще одне питання, чи має трибунал будь-який правовий обов'язок дотримуватися правових визначень цих злочинів відповідно до визначень у договорі та звичайному праву при вирішенні будь-яких справ у Трибуналі.

На основі теоретичного аналізу вклад у те що будь-який судовий процес, особливо у такій напруженій справі, як злочини геноциду, повинен відповідати міжнародним стандартам, щоб мати будь-яку легітимність, вшановувати жертв і забезпечувати якусь відшкодування семьям полеглих .

Хоча деякі юридичні дослідження прийшли до висновку, що міжнародні злочини, які розглядаються і покарані, постійно не відповідають стандартам звичаєвого права, деякі академічні дискусії навіть провели глибокий аналіз, стверджуючи, що внутрішній судовий процес, установлений законани про геноцид, є випадком «неудачної доповнюваності» [6, с. 48].

Проте теоретичні юридичні дослідження, не вдалися в аналізі звичаєвих вимог до злочинів проти людяності та геноциду, що є необхідним для відмежування цих двох злочинів від внутрішніх злочинів. Крім того, вони не обговорюють юридичних зобов'язань трибуналу згідно з договірним та звичаєвим правом для визначення цих двох міжнародних злочинів (геноцид та злочини проти людяності).

Посилаючись на різні судові практики розглянутого Трибуналу, яке аналізує правові особливості злочинів проти людяності як міжнародних злочинів. Вважається опис злочинів проти людяності схожим на ті самі злочини, визначені в Статуті Нюрнберзького міжнародного військового трибуналу, сказавши, що «Існує суттєва схожість між складовими елементами злочинів проти людяності в Законі 1973 року та Хартією Нюрнберзького міжнародного військового трибуналу, що може бути пояснено тим, що тоді, коли було прийнято Закон 1973 року, не існувало жодного офіційного правового інструменту, що містив би визначальні елементи злочинів проти людяності, окрім Хартії Нюрнберга» [3].

Згідно з Віденською конвенцією про право договорів (ВКПД), «юс когенс як примусовий норма загального міжнародного права є нормою, прийнятою і визнаною міжнародною спільнотою держав в цілому як норма, з якої не допускається відступ і яку можна змінити тільки наступною нормою загального міжнародного права з таким же характером» [3].

Пізніше характер «юс когенс» злочинів проти людяності та геноциду визначений Міжнародною правовою комісією. Крім того, існує достатня юридична підстава для висновку, що всі ці злочини є частиною «юс когенс» (примусового норми загального міжнародного права) через широке практику міжнародних трибуналів переслідувати та покарати їх за допомогою ефективного механізму.

Трибунал не виконує свій юридичний обов'язок визначення міжнародних злочинів згідно з договірним та звичаєвим правом та пропонує пропозиції, які можуть бути

впроваджені для покращення законодавчої системи з міжнародним кримінальним законодавством.

Правові джерела, на яких базується трибунал, є важливими показниками того наскільки ефективно він працює, забезпечуючи справедливість обвинуваченим шляхом переслідування законно визначених міжнародних злочинів і надаючи деяку компенсацію потерпілим. Кримінальні трибунали не можуть розглядати справи, що стосуються міжнародних злочинів, які не є явно або неявно визначені відповідно до міжнародного кримінального права.

Також важливо визначити «основні злочини» кримінального судочинства, оскільки це може визначити законність і ефективність результату трибуналу. У випадку важливим є відповідний правовий розклад юрисдикції «ratione materiae», такий як злочини проти людяності та геноцид, оскільки це буде визначати заборонене поведінку та його характеристику як міжнародного або «серйозного» злочину, що відрізняється від «звичайного» злочину в муніципальному праві [5, с. 15].

Наприклад, злочин проти людяності потрібно відрізняти від звичайних злочинів вбивства, винищення, піддавання під тортури тощо, шануючи специфічні елементи таких злочинів за міжнародним звичаєвим правом у відповідний час. Аналогічна пропозиція є також ідентичною у переслідуванні геноциду, хоча застосовує елементи визначення геноциду, визнані міжнародним правом.

Якщо Трибунал розширив визначення геноциду, додавши «політичну групу» як одну з захищених груп, яка була вилучена з 1948 року Конвенції про геноцид та Статуту МКС 1998 року, то справжнє значення геноциду може бути піддане сумніву і дещо заплутати, оскільки групи, що охороняються за Конвенцією, переслідуються через їх конкретні характеристики. В результаті всі судові процеси можуть бути піддані сумніву в досягненні правосуддя [3].

Також важливо оцінити, що є внутрішньою судовою установою, яка намагається покінчити з культурою безкарності, судячи та покараючи винних у міжнародних злочинах і повинна дотримуватися міжнародних правових стандартів у «юрисдикційній сфері» трибуналу.

Один з факторів полягає в тому, що такі юрисдикційні основи міжнародних злочинів виникають з міжнародного кримінального права, яке зобов'язує всі держави дотримуватися міжнародного кримінального права. Крім того, невід'ємною є перевірка того, що є трибуналом, що сконцентрований на злочинах, скоєних лише однією стороною конфлікту.

Це може спричинити заяви про упередженість, оскільки трибунал утворений за підтримки переможної сторони. Тому виправданим є юридичне значення цього дослідження для аналізу того, чи достатньо доказує трибунал у виконанні своїх правових обов'язків застосування «міжнародних правових стандартів» для виконання вимог щодо злочинів проти людяності та геноциду як міжнародних злочинів в умовах внутрішнього кримінального переслідування.

Будь-яке невиконання може порушити права обвинувачених сторін з боку влади держави та зменшити внесок трибуналу у міжнародну правову науку та примирення в міжнародній кримінальній системі правосуддя [6, с. 81].

Перш ніж аналізувати будь-які юридичні помилки у визначенні злочинів проти людяності та геноциду, необхідно обговорити точні юридичні визначення цих злочинів. До цього часу розглянувши 41 окремий випадок, де всі обвинувачені були звинувачені лише у злочинах проти людяності та геноциді, скоєних під час війн. Отже, наступне обговорення є ключовим для поточного дослідження.

Визначення злочинів проти людяності більш-менш аналогічне до значення тих самих злочинів, закріплених у Статуті Нюрнберзького військового трибуналу у пункті 6 (c)12. Однак зв'язок «міжнародного збройного конфлікту» як порогового вимоги для злочинів проти людяності, який достатньо розрізняв злочини проти людяності у Статуті Нюрнберга від звичайних злочинів, було свідомо виключено. У 1971 році, відповідно до звичаєвого міжнародного права, злочини проти людяності мали бути скоєні у міжнародному збройному конфлікті, про що доводила сторона оборони у багатьох випадках [3].

Проте, Трибунал постійно зауважував: «Злочини проти людяності можуть бути скоєні навіть у мирний час, наявність збройного конфлікту за визначенням, не є обов'язковою».

У той же час визначення злочинів проти людяності також не відображало останніх досягнень звичаєвого міжнародного права щодо того ж злочину, як закріплено у міжнародних правових документах наприкінці 1990-х років. Сторона оборони оскаржувала визначення злочинів проти людяності згідно з законами 1973-х роках як недостатнє та неузгоджене зі визначенням згідно з звичаєвим міжнародним правом на сьогоднішній час. В відповідь на це виклик сторони оборони заявив, що визначення не потребує того, щоб скоєння складових злочинів було «розповсюдженим або системним», що є правовим елементом, який вимагається у Статуті МКС.

У відповідь на захист обидва вищезгадані юридичні аргументи – зв'язок з «міжнародним збройним конфліктом» та «розповсюджена і системна» атака проти будь-якого цивільного населення не пов'язані з злочинами проти людяності, що недвозначно намагається довести трибунал. Неможливо виправдати це просто тим, що трибунал ніколи не аналізував відповідні звичаєве право вимоги стосовно злочинів проти людяності [4, с. 73].

У той же час зв'язок з «міжнародним збройним конфліктом» був одним з важливих елементів злочинів проти людяності, щоб довести міжнародну злочинність таких жахливих дій та розрізняти злочини проти людяності від внутрішніх або звичайних злочинів. Він залишався актуальним до 1992 року, оскільки в 1993 році Статут МКС прийняв Рада Безпеки ООН, яка послабила строге застосування зв'язку з «міжнародним збройним конфліктом» у юрисдикції злочинів проти людяності [1].

Потім, у 1995 році зв'язок з «міжнародним збройним конфліктом» був повністю скасований, замінивши його «розповсюдженою і системною» атакою проти будь-якого цивільного населення як порогову вимогу злочинів проти людяності у рішенні апеляційного суду МКС у справі Тадича (Прокурор проти Тадича, пункт 141).

Крім того, визначення злочинів проти людяності не подібне до інших міжнародних та міжнародних кримінально-правових механізмів, таких як ті в Східному Тиморі, Сьєрра-Леоне та Камбоджі. Ці кримінальні суди чітко визначають злочини проти людяності, які відображаються у звичаєвому міжнародному праві того часу.

Визначення, ухвалені в статутах цих механізмів, зазначають, що злочин проти людяності повинен бути скоєний як «систематична» або «розповсюджена» атака, спрямована проти цивільного населення на національних, політичних, етнічних, расових чи релігійних підставах.

Висновки. Будь-які кримінальні судові процеси, що проводяться з метою судити і покарати міжнародні злочини, мають на меті зміцнення правової держави та підкреслення моральних цінностей. Судові процеси на внутрішньому рівні можуть допомогти відновити або зміцнити внутрішнє судочинство і підтвердити його вірогідність.

Проте судові процеси, які характеризуються як «суди переможців», позитивно не спонукають суспільство приймати моральні цінності, які підтверджуються через них. Це точно стосується ситуацій, які діють за участю переможців у конфліктах таких як в Бангладеш, Ліги Авамі, та судить і покарає обвинувачених, які належать до однієї зі сторін у війні.

Отже, кінцева правова невдача в судженні та покаранні політичних опонентів без належного міжнародно визнаного трибуналу подальше послабила правові можливості трибуналу. Таке визнання стало актом «судді переможців», який не має внеску у правову доктрину внутрішнього переслідування міжнародних злочинів.

Загалом Римський статут Міжнародного Кримінального Суду є документом, який має значний вплив на визначення прав, завданих жертвам війни, та надихає нове покоління на створення суспільства, де цінується правова держава, навіть після важких років війни, продовжує свою діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду від 17.07.1998 р. № 995_588. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 09.05.2024).
2. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 09.12.1948 р. № 995_155. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text (дата звернення: 09.05.2024).
3. The International Military Tribunal for Germany URL: https://avalon.law.yale.edu/subject_menus/imt.asp (дата звернення: 09.05.2024)
4. Хаустова М. Сутність поняття злочину геноциду в міжнародному праві. Університетські наукові записки. 2019. № 1. С. 73–76.
5. William A. The International Criminal Court: Commentary on the Rome Statute. Shabas 2010. Vol. 44 (1). P. 11–22.
6. Jeffrey R. Crimes Against Humanity: The Struggle for Global Justice. 1999. Vol. 11. P. 45–85.